

A fonológiatörténet egy elfeledett epizódja*

1. A klasszikus generatív fonológia első nagy színrelépése, mint ismeretes, NOAM CHOMSKY és MORRIS HALLE minden értelemben monumentális műve, a *The sound pattern of English* (SPE, CHOMSKY–HALLE 1968) megjelenéséhez kötődik. Azóta természetesen sok minden történt a fonológiában, elméletek jöttek, elméletek mentek, de „a közfelfogás máig úgy tartja, hogy a fonológiaelmélet egész eddigi történetében nem akad jelentősebb könyv”, mint az SPE (HAYES 2009: 45). A mű ennek ellenére, vagy talán éppen ezért, megjelenésének pillanatától fogva heves viták és ellenvetések keresztüzében állt. Már a hetvenes években megindult – s enyhén szólva nem az absztrakt álláspont győzelmével zárult – az úgynevezett absztraktságvita, és a külsődleges (extrinzszikus) szabályrendezéssel (tápsorrend, gátsorrend stb.) kapcsolatos nézeteltérések is hamar kialakultak. A szótag mint fonológiai összetevő létezésével vagy nem létezésével kapcsolatos SPE-álláspontot is igen gyorsan vitatni kezdték, majd elvetették. A természetes és a természetes generatív fonológia, a lexikális fonológia, az autoszegmentális és a metrikus fonológia, a kormányzásfonológia és az optimalitáselmélet, a laboratóriumi fonológia és más kísérletes vagy számítógépes irányzatok, akárcsak a fonetikai alapú és/vagy funkcionális, a paradigma alapú és/vagy analógiás, a sztochasztikus, konnekcionista stb. elméletek mind-mind valamilyen értelemben az SPE-t, pontosabban az SPE felfogásának *t a g a d á s á t* tekintették kiindulópontjuknak.

Miben hozott újat ez az elmélet? Minden fonológiaelméletnek alapjában véve két nagy kérdéskörrel kell számot vetnie (bár a gyakorlatban a legtöbb konkrét elmélet vagy az egyikre, vagy a másikra összpontosítja a figyelmét): az *á b r á z o l á s* (reprezentáció) és a *l e v e z e t é s* (deriváció) kérdéskörével.¹ Ami a fonológiai ábrázolásokat illeti, ebben az SPE legfőbb mondanivalója az, hogy a fonológiai leírás alapegységei nem a szegmentumok (hangok, fonémák), hanem a megkülönböztető jegyek. Csakhogy ez nem teljesen új gondolat: első részletes kidolgozása JAKOBSON–FANT–HALLE (1952)-höz köthető. Ráadásul az SPE

* Előadásként elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság 110. évi közgyűlésén, 2014. december 2-án.

¹ A későbbi fonológiaelméletek közül inkább reprezentációs fókuszú például az autoszegmentális fonológia és a kormányzásfonológia, míg inkább derivációs/komputációs például a lexikális fonológia és az optimalitáselmélet.

ábrázolásaiban a szegmentumok (illetve az ezeket képviselő jegymátrixok) úgy követik egymást, mint gyöngyök a zsinigen, akárcsak a klasszikus strukturalizmus bármely változatában. Csak az autoszegmentális fonológia (GOLDSMITH 1976) korszakának beköszöntével történt ezen a téren alapvető változás. Ami pedig a fonológiai levezetésekkel illeti, itt az SPE legfontosabb ismertető jegye a folyamatelvűség, csak hogy ez sem új: az amerikai strukturalizmuson belül az ún. „elem és folyamat” megközelítések (HOCKETT 1954; de tulajdonképpen már SA-PIR 1930 is) ugyanezen az elven alapultak.

Tehát akkor: miben hozott mégis újat az SPE? Elsősorban is abban, hogy itt valóban elmélettel, nem pusztán módszerrel van dolgunk, s hogy a fonológiai leírást CHOMSKY és HALLE az amerikai strukturalizmussal szemben „a fejről a talpára” állította: náluk a fonológia a generatív nyelvtan egyik értelmesebb komponense, nem pedig a nyelvleírás kiindulópontja. Az általános felfogás szerint tőlük származik a szoros értelemben vett fonológiai levezetés gondolata is: a mögöttes és a felszíni ábrázolás elkülönítése, az újraíró szabályok mint leíró eszköz bevezetése, a mögöttes ábrázolás redundanciamentességének igénye, akárcsak a részletes szabályírási és szabályalkalmazási konvenciók kidolgozása és ezzel összefüggésben a fonológiai leírással szemben támasztott követelményül felállított egyszerűségi mérce. A manapság – például az optimalitáselméletben – olyannyira központi helyet elfoglaló jelöltség (markedness) fogalma is az SPE-re, mégpedig annak híres kilencedik fejezetére megy vissza. Az is új gondolat, hogy – a strukturalisták három szintjével (morfofonémák, fonémák, allofonok) szemben – elvileg végtelen számú közbülső szint lehetséges a mögöttes (szótári) és a felszíni (fonetikai) szint között. Ide tartozik még a „taxonomikus” fonémafogalom elvetése (HALLE 1959; l. alább a 2. pontot) és helyette a mögöttes (avagy szisztematikus fonemikus) szint bevezetése, amely amannál absztraktabb lehet, ha szükséges.

A mai fonológiaelméleteknek a fentiek (és az itt nem említett számos egyéb újítás és felismerés) már nem, vagy legalábbis nem úgy és nem annyira jellemző tulajdonságai, mint az SPE-nek; de annyi bizonyos, hogy ez a hatalmas mű ma is kiindulópontként és lingua franca gyanánt szolgál: a különböző elméleti keretek között dolgozó fonológusok mindmáig SPE-stílusú (bár egyszerűsített) újraíró szabályok segítségével tudják a legegyszerűbben megértetni magukat egymással, és minden újabb elmélet vagy elméletvariáns az SPE-hez képest határozza meg magát, nem pedig valamely későbbi, időben hozzá közelebb eső elmülethez képest. Röviden szólva: CHOMSKY és HALLE negyvenhét éves könyve ma is a fonológiai gondolkodás megkerülhetetlen alapműve és máig legnagyobb egyedi teljesítménye.

2. De vajon mennyire jelentett éles paradigmaváltást közvetlen (vagy korábbi) előzményeihez, előfutáraihoz képest? TOBIAS SCHEER egy 2009-ben befejezett kéziratában² a következőket írta erről: „A generativisták kollektív emlékezete szerint a strukturalizmus kulcsfogalmát, a fonémát sikeresen és végérvényesen meg-

² A kézirat később – rövidített formában – megjelent (SCHEER 2011), de éppen az itt idézett passzusai kimaradtak a nyomtatott változatból, talán nem is egészen véletlenül. A kézirat megtalálható itt: <http://tinyurl.com/khaomfq>. – A cikkben szereplő valamennyi idézet a saját fordításom.

semmisítette MORRIS HALLE előadása az Amerikai Nyelvtudományi Társaság 1957-es konferenciáján (írott változata: HALLE 1959: 22 kk.). Érvelése a hangok egységes, fonéma voltuktól független viselkedésén alapult. Az oroszban a zöngétlen mássalhangzók zöngéssé hasonulnak zöngés zörejhangok előtt, függetlenül attól, hogy az eredményül létrejött zöngés mássalhangzó a nyelv fonémája-e vagy sem. A [ts], [tʃ], [x] hangoknak nincs zöngés párjuk az orosz fonémakészletben, de ugyanúgy végbemegy rajtuk a zöngésségi hasonulás, mint azokon a fonémákon, amelyek részt vesznek a zöngésségi korrelációban [vagyis amelyeknek eleve van zöngés párjuk a fonémarendszerben]. Ezért – az érvelés szerint – a fonológia nem törődhet a folyamatban érintett objektumok fonemikus/disztingtív státusával. A páros és a páratlan hangok viselkedésének külön-külön megállapítások segítségével történő leírása, amit a strukturalista módszertan megkövetelne, egy fontos általánosítás elvesztésével járna, megakadályozná egy lényeges összefüggés felismerését” (SCHEER 2009: 6).

STEPHEN ANDERSON (2000) részletesen elemzi ezt az eseményt, magát az érvelést és az azóta is változatlan generatív önkép megszületésében játszott szerepét egyaránt. Megmutatja, hogy jóllehet maga az érvelés nem egészen megcáfolhatatlan még a késői ötvenes évek strukturalista felfogásán belül sem, mindazonáltal ez volt az a szikra, amely kipattanva fellobbantotta a korai hatvanas évek generativista közgondolkodásának tabula rasa szemléletmódját, amely azután az évtized végére az SPE-ben testesült meg. „A generativisták tehát azt a kollektív benyomást igyekeztek kelteni és megszilárdítani, hogy a generatív fonológia alapvetően különbözik mindattól, amit az emberiség addig létrehozott, hogy a strukturalista gondolkodás téves volt és en bloc elutasítandó, és hogy az a kulturális törésvonal, amely HALLE előadásával keletkezett, egy egészen új tudomány számára nyitott utat” (SCHEER 2009: 6).

SCHEER ezután így folytatja: „Ezen a ponton társadalmi természetű megfontolások is befolyásolják az összképet: a hatvanas években az első generációs generativisták, akik mindannyian a (főként európai) strukturalista és diakrón tradícióban nőttek föl, ifjú tanítványaikat úgy képezték ki, hogy eközben nem adták át nekik a strukturalista ismereteket, viszont szándékosan elküldték őket strukturalista konferenciákra, hogy ott az agent provocateur szerepét játsszák, és agresszívan szembeszálljanak a régi gondolkodásmóddal. Ez kellett ugyanis ahhoz, hogy a rendszeren belülre kerüljenek, egyetemi pozíciókat foglaljanak el, és így tovább. A hetvenes évek elejére a strukturalista ellenállás nagyjában-egészében felmorzsolódott, és az új generatív paradigma győzedelmeskedett” (SCHEER 2009: 6).

3. Ehhez azonban az is kellett, hogy a későbbi generatív elveket, módszereket már korábban felvető ismertebb előfutárok jelentőségét különféle retorikai eszközökkel csökkentse, illetve a viszonylag ismeretlen előfutárokat valóban a feledés homályában tartsák, ezekről nyilvánosan minél kevesebb szó essék. A jelen írás címében említett „elfeledett epizód” a fenti második kategóriába esik, erre később visszatérünk (1. a 4. pontot). Előbb azonban nézzünk egy példát az első kategóriából, BLOOMFIELD Menomini morphophonemics (1939) című írásának

az esetét. Erről a maga nemében tényleg egyedülálló és úttörő tanulmányról, amely rendezett szabályok sorából álló levezetések keretében írta le ennek az algonkin nyelvcsaládhoz tartozó indián nyelvnek a morfofonológiáját, CHOMSKY (1986: 13) később azt írta, hogy „jellegében radikálisan eltért a korszak más munkáitól, szerzőjének saját elméleti megállapításaival pedig éppenséggel összeegyeztethetetlen volt, és gyakorlatilag hatástalan, sőt észrevétlen maradt annak ellenére, hogy BLOOMFIELD egyébként köztiszteletnek örvendett”. BROMBERGER és HALLE (1989: 67) pedig egyenesen azt írta róla, hogy „olyannyira ismeretlen maradt Amerikában, hogy CHOMSKY állítólag nem is olvasta egészen addig, amíg HALLE fel nem hívta rá a figyelmét az ötvenes évek végén”. Ez önmagában teljesen érdektelen életrajzi részlet volna, de felemlítése jól példázza azt a módot, ahogyan visszamenőleg megpróbálták eljelentékteleníteni BLOOMFIELD említett művét, és hatását a generatív fonológia kialakulására.

4. A *Language* című folyóirat 1949. évi tavaszi számában figyelemre méltó tanulmány jelent meg a morfofonémák viselkedéséről és azokról a technikákról, amelyeket a felfedezésükhöz használni érdemes. A tanulmány az *Automatikus alternációk* címet viselte (WELLS 1949), szerzője pedig a Yale Egyetem fiatal tanára, RULON S. WELLS (1919–2008) volt, akiből aztán jóval később – 1976-ban – az Amerikai Nyelvtudományi Társaság elnöke is lett. A tanulmány kifejezetten bevezet számos olyan fogalmat és gondolatmenetet, amelyek később a generatív fonológia fogalmaiként és eljárásaiként váltak közismertté: 1. olyan mögöttes alakokat („alapalakokat”), amelyek akár absztraktak is lehetnek a nekik megfelelő felszíni alakokhoz képest; 2. olyan szabályokat, amelyek felszíni (fonemikus) alakokat vezetnek le a mögöttes alakokból úgy, hogy dinamikusan módosítják a szabályfókuszában álló szegmentumot valamely fonológiai környezetben; 3. szabályrendezést (bizonyos esetekben); és 4. közbülső alakokat a levezetésekben a mögöttes és a felszíni alakok között.

WELLS cikke előrevetíti – sőt, többé-kevésbé kifejtett formában képviseli – a (későbbi) generatív fonológia dinamikus és szabályalapú fonológiaifelfogását. Mi több, közvetlenül tárgyalja azt a kérdést is, hogy hogyan viszonyul a szabályalkalmazás a megszorítások megsértésének javításához, ami ugyancsak meglehetősen mai hangzású probléma (l. pl. MCCARTHY 2007). A cikk részletes bemutatása, tudománytörténeti helyének kijelölése és a generatív fonológia későbbi fejleményeivel való alapos és gondos egybevetése megtalálható JOHN A. GOLDSMITH (2008) tanulmányában. Itt a részletekbe nem megyünk bele, csak néhány fontosabb tanulságra hívjuk fel a figyelmet GOLDSMITH ismertetése és értékelése nyomán.

WELLS a morfofonológiai váltakozások „irányított” jellegéből indul ki. Ha egy morfémanak két alternánusa van, A és B, lehetséges, hogy A megjósolható B-ből, de B nem jósolható meg A-ból: a viszonyuk aszimmetrikus. Ezt írja: „Általában is igaz, hogy két egymással automatikusan alternáló morf egyike megjósolható a másikból, de a másik nem az egyikből, ahogy BLOOMFIELD ismeretes német példája is mutatja: a ’kerek’ jelentésű morféma *runt* alakban áll szünet, zöngétlen mássalhangzó vagy glottális zárhang előtt, egyébként pedig *rund* alakban;

ezzel szemben a 'tarka' jelentésű morféma *bunt* alakú mindkétféle környezetben. Ezen tények alapján a *rund* nevezhető az alapalternánsnak, a *runt* pedig levezettnek" (1949: 101).

WELLS láthatólag kissé kényelmetlenül érzi magát attól, amit csinál, vagy inkább úgy érzi, hogy az olvasó érezheti magát kissé kényelmetlenül, és a továbbiakban főképp a „*d > t*” típusú jelölésmód – meg az „alapalternáns” típusú elnevezés – *d i n a m i k u s* jellegével foglalatосkodik. Azt írja, hogy egy ilyen elemzés „inkább pittoreszksnek, mint akkurátusnak” tűnhet; de ezzel együtt lehetővé teszi a következők megfogalmazását: „a *rund* létezéséről tudva megjósolhatjuk a *runt* morf előfordulását szünet stb. előtt, míg ha csak a *runt* létezéséről lenne tudomásunk, a *bunt* viselkedése alapján nem tudnánk megjósolni, hogy magánhangzók stb. előtt ugyancsak *runt* lenne, ami megjelenik, vagy éppen *rund*” (1949: 101).

Ezt követően azonban kijelenti, hogy „a pittoreszkséget akkurátusságra kívánja cserélni”: legitim és szisztematikus módot akar találni arra, hogy ezeket a felismeréseket belevehesse az elemzésbe. Ebből a célból két radikálisan eltérő koncepciót vet össze, a *statikus* és a *dinamikus* koncepciót. A dinamikus koncepció alkalmazza azt a fogalmi metaforát, hogy egy elem egy másikká *v á l t o z i k* egy bizonyos környezetben.³

A hatvanas évek közepe és a kilencvenes évek közepe között a dinamikus koncepció vált uralkodóvá, majd számos elméletben – a deklaratív fonológiától az optimalitáselméletig – újra a statikus koncepcióra került a sor.

5. Főárambelinek számított-e WELLS felfogása a negyvenes évek végén? Erre a kérdésre részben már az is választ ad, hogy a cikke megjelenhetett a *Language*-ben: a nézeteiben volt némi újdonság; amit írt, nem olyasmis volt, amivel már mindenki egyetértett volna. Másrészt azonban elképzeléseit a kor sztenderd felfogásán belüliként fogalmazta meg, nem tekintette magát forradalmárnak.

Egyáltalán: miért találjuk ma meglepőnek, hogy a negyvenes évek végén már megfogalmazódtak a körvonalai egy olyan felfogásnak, amely húsz évvel később generatív fonológiaként vált ismertté? Lehet, hogy semmi más nem történt, mint folyamatos tudományos előrehaladás – miközben az utólagos történet forradalmi változásról szól?

THOMAS KUHN A tudományos forradalmak szerkezete című könyvében található a következő figyelemre méltó passzus: „A természettudományokba bevezető tankönyvek mindig tartalmazznak némi tudománytörténetet, vagy egy bevezető fejezetben, vagy (gyakrabban) előző korszakok nagy hőseire tett elszórt utalások formájában. Az ilyen utalások alapján a diákok és a szakemberek egyaránt egy régre visszanyúló hagyomány részeseinek érezhetik magukat. Az előző korszakok tudósai részben válogatás, részben torzítás révén implicit módon úgy ábrázolódnak, mint akik ugyanazon problémákon dolgoztak és ugyanazon rögzített kánonok keretein belül, mint amelyeket a legutóbbi tudományos forradalom elméleti és módszertani szempontból tudományosnak vél. Nem csoda, hogy a tankönyveket és

³ Egyébként tudomásunk szerint WELLS cikke az első, amelyben a morfofonológiai alternációk leírása explicit módon „fókuszra” és „környezetre” van szétválasztva.

a bennük rejlő hagyományt újra kell írni minden tudományos forradalom után. És nem csoda, hogy – amint a tankönyveket átírják – a tudománytörténet újra jórészt kumulatívnak kezd tűnni” (KUHNS 1962: 136–137).

Ezúttal viszont éppen az ellenkezőjét látjuk a KUHNS által leírt szituációnak: a negyvenes évek fonológiájáról alkotott képünk, úgy tűnik, túlegyszerősített és tendenciózus. A levezetések és rendezett szabályok egymást követő alkalmazását tartalmazó elemzések létezése olyan téma volt, amelyről már a negyvenes években is vitatkoztak és cikkeket publikáltak. De miért is lenne ez másképp?

GOLDSMITH szerint ahhoz, hogy mindezt megértsük, nemcsak a fonológiai eszmék történeti fejlődését kell (önmagában) szemügyre vennünk, hanem azt is, ahogyan az egyénél nagyobb, de a tudományterület egészénél jóval kisebb társadalmi egységek, mint amilyen például a korai generatív nyelvészek csoportja volt, intellektuális élcsapatot akarnak alkotni és magukat a domináns nézetként felfogott nézetekkel szemben akarják definiálni. Az ilyen társadalmi alakulatok létezése természetes és sok ilyen van. A fonológia történetében is található ilyenek a generatív fonológia felbukkanása előtt is, és azt követően is. Ahhoz, hogy az alakulat társadalmi karakterét megerősítsék, erőfeszítést kell tenniük arra, hogy visszamenőleg jellemezzék a domináns nézeteket, és ez a munka nyilvánvaló okokból egy bizonyos irányban elfogult lesz. A negyvenes évek végén fősodorbeli tudományos folyóiratokban jelen voltak olyan eszmék, amelyek később a generatív fonológia központi eszméiként váltak ismertté, ám ez a tény némi fenyegetést jelent az előzmények efféle elfogult jellemzésének sikerére nézve. A negyvenes és ötvenes évek főbb közleményeit megvizsgálva két következtetésre juthatunk: először is, BLOOMFIELD említett cikke igenis sokat idézett és befolyásos volt, és másodsor, a hatásláncolat folyamatos volt BLOOMFIELDTŐL – ZELLIG S. HARRISEN ÉS RULON S. WELLS-EN KERESZTŰL – egészen CHOMSKYIG.

Csak akkor gondolhatjuk ezt másképpen, ha szándékosan becsukjuk a szemünket, és figyelmen kívül hagyjuk a dokumentált tényeket.

6. Végezetül: mi ebből az egészből a tanulság? Nézzük a fentebb már idézett két mai fonológus, TOBIAS SCHEER ÉS JOHN GOLDSMITH egy-egy jellegzetes passzusát. Bár a hangsúlyokat kissé más-más helyre teszik, végeredményben mindketten olyasmire jutnak, amit magunk is csak helyeselni tudunk. SCHEER (2009: 12) ezt írja: „Összefoglalva: a generativista körökben a hatvanas évek óta továbbélő forradalmáros történetmesélés igazát semmilyen bizonyíték nem támasztja alá: a generatív fonológiának egyetlen olyan tulajdonsága sem azonosítható, amely ne lett volna benne már a strukturalista gondolkodásmódban is. Ez azonban nem szükségszerűen áll útjában az átmenet generativista értelmezésének: rendszerint úgy áll a helyzet, hogy mindaz, ami később a generatív gondolkodás valamely központi tantételévé vált, jelen volt ugyan a strukturalista irodalomban, de inkább csak annak valamelyik félreeső zugában meghúzódva. A strukturalisták által vallott nézetek olyannyira sokfélék voltak, hogy bármilyen hívószót kiáltunk is le a strukturalista völgybe, jó eséllyel visszhangot fog ott verni, még ha egészen gyengét is. A generatív nyelvészettel szemben a strukturalizmus nem doktrínákból

emelt építmény volt, hanem különféle megközelítésmódok széles skáláját ötvözte magában, amelyek között csupán néhány közös mozzanat azonosítható (mint amilyen például a fonéma rendszerelvű fogalma). Ezért tehát egyáltalán nem meglepő, hogy a korai generativisták úgy érezték, küzdeniük kell az ő eszméik iránt ellenséges érzéseket tápláló strukturalista hatalmi berendezkedés ellen, s ez az érzésük nagyjában-egészében még helytálló is lehetett. Nem érdemes úgy kezelnünk a korai generativistákat, mintha fogalmuk se lett volna BLOOMFIELD (1939), WELLS (1949) vagy HARRIS (1951) munkásságáról: valójában éppen azzal idéztek elő meglehetősen radikális változást, hogy új súlypontot adtak a fonológiai vizsgáladásoknak, még ha maguk az egyes részeszmék nem tőlük származtak is.”

GOLDSMITH (2008: 57) pedig a következőket tanácsolja: „Az olyan nyelvészek munkájára, mint WELLS, HARRIS és HOCKETT, ne a haldokló strukturalizmus utolsó, görcsös lélegzetvételeiként gondoljunk, hanem inkább a tudósi teljesítmények olyan összességeként, amelyből maga a generatív fonológia természetes fejleményként következett”; hozzátéve, hogy „ez a tanulság ésszerű – és végeredményben nem is olyan nagyon meglepő”. Majd ezzel a szép gondolattal zárja tanulmányát: „A generatív fonológia iránt érzett csodálatom semmilyen módon nem lesz kisebb attól a felismeréstől, hogy kulcsgondolatait [más fonológusok] már a negyvenes évek közepén kigondolták és továbbfejlesztették. Végül is maguk a gondolatok azok, amik számítanak.”

Kulcsszók: fonológiaelmélet, paradigmaváltás, generatív fonológia, ábrázolás, levezetés, taxonomikus fonéma, szabályrendezés.

Hivatkozott irodalom

- ANDERSON, STEPHEN 2000. Reflections on 'On the phonetic rules of Russian'. *Folia Linguistica* 34: 11–28. <http://dx.doi.org/10.1515/flin.2000.34.1-2.11>
- BLOOMFIELD, LEONARD 1939. Menomini morphophonemics. *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 8: 105–115.
- BROMBERGER, SYLVAIN – HALLE, MORRIS 1989. Why phonology is different. *Linguistic Inquiry* 20: 51–70. <http://dx.doi.org/10.1515/9783110871258.150>
- CHOMSKY, NOAM 1986. *Knowledge of language: its nature, origin, and use*. Praeger, New York.
- CHOMSKY, NOAM – HALLE, MORRIS 1968. *The sound pattern of English*. Harper and Row, New York.
- GOLDSMITH, JOHN 1976. An overview of autosegmental phonology. *Linguistic Analysis* 2: 23–68.
- GOLDSMITH, JOHN 2008. Generative phonology in the late 1940s. *Phonology* 25: 37–59. <http://dx.doi.org/10.1017/S0952675708001395>
- HALLE, MORRIS 1959. *The sound pattern of Russian*. Mouton, The Hague.
- HARRIS, ZELIG S. 1951. *Methods in structural linguistics*. University of Chicago Press, Chicago.
- HAYES, BRUCE 2009. *Introductory phonology*. Wiley–Blackwell, Malden–Oxford.

- HOCKETT, CHARLES 1954. Two models of grammatical description. *Word* 10: 210–231.
- JAKOBSON, ROMAN – FANT, GUNNAR – HALLE, MORRIS 1952. *Preliminaries to speech analysis*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- KUHN, THOMAS S. 1962. *The structure of scientific revolutions*. University of Chicago Press, Chicago.
- MCCARTHY, JOHN J. 2007. What is Optimality Theory? *Language and Linguistics Compass* 1: 260–291. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1749-818X.2007.00018.x>
- SAPIR, EDWARD 1930. *Southern Paiute: a Shoshonean language*. Proceedings of the American Academy of Arts and Sciences, 65. American Academy of Arts and Sciences, Boston. <http://dx.doi.org/10.2307/20026309>
- SCHEER, TOBIAS 2009. *Generative phonology and its evolution*. Kézirat. <http://tinyurl.com/khaomfq> (2014. 12. 31.).
- SCHEER, TOBIAS 2011. Issues in the development of generative phonology. In: KULA, NANCY C. – BOTMA, BERT – NASUKAWA, KUNIYA eds., *Continuum companion to phonology*. Continuum, London – New York. 397–446.
- WELLS, RULON S. 1949. Automatic alternations. *Language* 25: 99–116. <http://dx.doi.org/10.2307/409938>

A forgotten episode of the history of phonology

This paper is the written version of an invited talk delivered at the 2014 annual assembly of the Society of Hungarian Linguistics. It discusses the “missing link” between structuralist phonology and classical generative (SPE) phonology. In particular, it invokes a half-forgotten 1949 paper by Rulon S. WELLS, suggesting that some phonologists were exploring the value and use of phonological derivations, including abstract underlying representations and several layers of intermediate representations, as well as rule ordering and rule interaction, as early as in the late 1940s.

Keywords: phonological theory, paradigm shift, generative phonology, representation, derivation, taxonomic phoneme, rule ordering.

SIPTÁR PÉTER
Eötvös Loránd Tudományegyetem
MTA Nyelvtudományi Intézet